

досягався/культивувався незнанням власних традицій, звичаїв, історії, культури і призвели до найгіршого – занепаду та зникнення роду Люборацьких.

Таким чином, роман «Люборацькі» А. Свидницького – застереження автора художньо переконливе і змістовно вивершене, воно було звернене до сучасників, а торкається і нас, сьогоднішніх.

ЛІТЕРАТУРА

1. Люборацькі. Сімейна хроніка: роман Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2022. 280 с.
2. Сиваченко М. Анатолій Свидницький і зародження соціального роману в українській літературі. Київ: Вид. АН УРСР, 1962. 415 с.
3. Шкандрій М. Денаціоналізація як трагедія: «Люборацькі» А. Свидницького *Шкандрій М. В обіймах імперії: російська і українська літератури нової доби* / пер. П. Паращук. Київ: Факт, 2004. С. 236-246.

Олена Піхлик,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
студентка 3 курсу,
факультету філології і журналістики
Науковий керівник:
к. філол. наук, доцент О. Ткачук

ІСТОРИКО-ПРИГОДНИЦЬКІ КОМПОНЕНТИ РОМАНУ

МИХАЙЛА СТАРИЦЬКОГО «РОЗБІЙНИК КАРМЕЛЮК»

Історична проза дедалі частіше стає предметом зацікавлення літературознавців. Цікавим є прозовий доробок Михайла Старицького, в якому автор звертався до висвітлення таких знакових постатей як Богдан Хмельницький, Іван Мазепа та Устим Кармелюк.

Типологія історичних жанрів є проблемою в сучасному літературознавстві, стала предметом аналізу в багатьох працях. Стефанія Андрусів виділила різновиди цього жанру на основі співвідношення історичного факту і домислу. Дослідниця зокрема відносить трилогію «Богдан Хмельницький» Старицького як художньо-історичну, тобто з конкретно-реалістичним типом узагальнення. Однак багато літературознавців вказують, що історична проза Старицького має виразні характеристики пригодницької прози, з її виразно романтичною рецепцією історичних постатей.

Показовим з цього боку є роман Старицького «Розбійник Кармелюк» (1903 р.), який має жанрові ознаки історичного та пригодницького роману. Навіть портрет головного героя подано дещо ідеалізовано, що, на думку І.Цуркана, є ознакою жанру пригодницького роману[4, с.231]. Однак однією з основних ознак пригодницького роману є небуденне поєднання подій та обставин. При цьому такі пригоди виконують сюжетотворчу функцію [2, с.440]. Роман Старицького також побудований на пригоді, яка відбувається навколо центрального героя, який стає на шлях пошуку справедливості. Також це історико-пригодницький роман, до того ж автор хотів відобразити внутрішні психологічні процеси героїв. Зазначимо, що панорамність окремих епізодів, зображення зовнішніх подій створює картину історичної минувшини. Історія Кармелюка це та пригода, яка є основним компонентом структури художньої системи роману Старицького. Мотив пошуку правди героєм, власного шляху є композиційно-сюжетною основою. Він творить героїко-романтичний пафос твору, згідно якого Кармелюк проходить випробування на своїй дорозі, зазнає випробування долі. Його характер певною мірою гіперболізований, що також є

ознакою пригодницького жанру. Кармелюк виступає захисником знедолених, скривджених, він намагається марно не проливати людської крові.

Ще один пригодницький компонент це контроверсійність, яка виражається в Старицького у змалюванні двох протилежних таборів: розбійників на чолі з Кармелюком та подільських дідичів: Янчевського, Пігловського та інших. Це протистояння підсилює соціальний зміст роману, через що радянські літературознавці вбачали у творі вияв класової боротьби. Зазначимо, що Старицький майстерно вибудовує сюжет. Дослідники помітили застосування прийомів пригодницького роману, які підтримують увагу читача до сюжетної інтриги. Йдеться про розрив сюжетних ліній, коли подія переривається в напруженому моменті і наратор переходить до іншої згідно логіки та змісту[1, с.158]. Це зокрема виявляється і в знакових фразах пригодницького дискурсу: «раптом», «... а в цей час». Вдається також наратор до знаків таємничості, недомовленості.

У моделюванні сюжетних перипетій у випадку з історичною особою автор не мав особливого вибору, але у епізодах приватного життя героя роль художнього домислу суттєва. При цьому герої діють в історичному часі, а не авантюрному, адже у романі конкретні часові межі. Навіть вигадані перипетії конкретизовані в часі для достовірності.

Таким чином роман “Розбійник Кармелюк” органічно поєднує пригодницьку структуру з неоромантичним змалюванням минулого. Це художня картина, яка змальовує історичну постать – Устима Кармелюка, образ якого швидше створений уявою митця, а не відтворенням історичних фактів. Це неоромантичний герой, який духовно формується і зростає у боротьбі зі злом та

пошуках правди, що моделюється автором у пригодницькій сюжетній схемі. Це шукання істини дозволило панорамно відтворити дух тогочасної доби.

ЛІТЕРАТУРА

1. Поліщук В. Художня проза М. Старицького. Черкаси: Брама, 2003. 376 с.
2. Попов Ю. Пригодницький (авантюрний роман). *Лексикон загального та порівняльного літературознавства*. Чернівці: Золоті литаври, 2001. С. 440-442.
3. Старицький М. П. Кармелюк. Київ: Дніпро, 1971. 708 с.
4. Цуркан І. Авторська інтерпретація образу народного месника в Романі Михайла Старицького «Розбійник Кармелюк». *Михайло Старицький: постать і творчість. Збірник праць всеукраїнської наукової конференції*. Черкаси, 2004. С. 229-235.

*Лілія Долінська,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
студентка 4 курсу,
факультету філології і журналістики
Науковий керівник:
к. філол. наук, доцент Т. Скуратко*

ХУДОЖНІЙ СВІТ БАЛАД ІВАНА ДРАЧА

У сучасному літературному процесі спостерігаємо невинний синтез, взаємопроникнення і взаємозбагачення всіх літературних родів і видів, виникнення нових модифікацій, інваріантів основної форми, що зумовлюється змінами у змісті, новим відчуттям життя, його закономірностей і процесів. Зокрема, такі зміни спостерігаємо в розвитку жанру балади, який самобутньо